

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

**зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу»**

**на тему: «Розробка програм підтримки підприємницького середовища у місті
(на прикладі м. Полонне)»**

Виконавець:

студент ФЕУП

Лопасов Владислав Андрійович _____

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Колесник Ольга Олекіївна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток малого та середнього підприємництва є одним із основних напрямків політики регіону та країни в цілому. Дослідженню питань підтримки розвитку підприємництва в Україні, починаючи від моменту проголошення її незалежності та й далі приділяли увагу велика кількість вітчизняних науковців, серед яких О. В. Дикань [5], Доброва Н.В [6], Колеснікова Г.В. [11], Колесник О.О.[12], Подмазко О.М.[12], Пиріг Д.З.[15], Траченко Л.А.[22]. Проте наразі Україна переживає складний період повномасштабної військової ескалації, що негативно позначається на економічному становленні та на управлінні малими та середніми підприємствами. Сукупність політичних та економічних факторів призвели до масштабного руйнування, закриття та дислокації багатьох суб'єктів господарювання. Але саме мале та середнє підприємництво є тією соціально-економічною основою, без якої не може розвиватися жодна європейська держава. Враховуючи виклики сьогодення – триваючу російсько-українську війну, основним напрямком забезпечення стабільної роботи економіки в умовах воєнного періоду є підтримка бізнесу, з метою створення нових робочих місць, стимулювання залучення інвестицій. Адже вагомі фінансові ресурси міського бюджету необхідно спрямовувати на підтримку збройних сил України задля безпеки жителів громади та внутрішньо переміщених осіб. Підвищення конкурентоспроможності економіки міста Полонне та створення сприятливих умов для динамічного розвитку малого та середнього підприємництва має бути прикладом для розвитку подібних малих міст в регіонах країни, підприємствам яких приділяється набагато менше уваги, ніж обласним мегаполісам, в той час, як основні перероблюючі та виробничі потужності знаходяться саме в області і є основою виробництва ВВП країни та впливають на економічний стан країни в цілому. Тому вкрай актуальним є дослідження особливостей розвитку малого та середнього підприємництва в Полонному, як приклад розвитку маленького, не обласного міста, та розробка ефективної політики підтримки та підвищення конкурентоспроможності його підприємств.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні, методичні та прикладні аспекти державної підтримки малого, середнього та великого підприємництва та визначення резервів їх розвитку.

Завдання дослідження – виходячи із мети дослідження в роботі поставлені наступні завдання:

- дослідити існуючий економічний стан Полонного;
- зробити SWOT-аналіз, виокремити сильні та слабкі сторони;
- розробити чіткий план по вдосконаленню слабких сторін, навести приклади по впровадженню зарубіжного досвіду, який має поліпшити ситуацію та надасть змогу відновити бізнес у місті;
- проаналізувати макро- та мезо- становища місцевості;
- запропонувати варіанти поліпшення економічної ситуації регіону;
- знайти шляхи державної підтримки, які мають відновити та налагодити контакт з підприємствами такого типу.

Об'єкт дослідження – сукупність теоретичних, методичних, прикладних аспектів розвитку та державної підтримки підприємництва.

Предмет дослідження – програма розвитку підприємництва Полонської ТГ.

Методи дослідження. У роботі використано такі методи дослідження: методи критичного аналізу та узагальнення наукового досвіду – для уточнення понятійного апарату; системний підхід – для аналізу основних тенденцій ресторанного ринку та аналізу конкурентних переваг новоствореного підприємства (SWOT-аналіз); економіко-статистичного аналізу: табличний, графічний, групування, класифікації, моделювання – для обґрунтування інвестиційного проекту створення кав'ярні-кондитерської, експертної діагностики: ранжування, порівняння, оцінювання – для визначення ступеня ризику проекту.

Інформаційною базою дослідження слугували нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій, статистичні щорічники Державної служби статистики України, звіти та аналітичні матеріали інших державних органів, наукові публікації та монографічні видання.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, основний зміст роботи викладено на 61 сторінці, загальний обсяг 75 сторінки, кількість використаних джерел 30, таблиць 7, рисунків 2, 5 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади підприємницького середовища» відображає теоретичні та законодавчі аспекти щодо обраної проблематики. У першому розділі викладено сутність явищ та процесів, що досліджуються, вказано на важливість проведення дослідження за обраним напрямом, визначено необхідність та зміст політики державного регулювання процесів та явищ, що досліджуються, узагальнено зарубіжний досвід

У другому розділі «Аналіз економічного стану та тенденцій економічного та соціального розвитку Полонської територіальної громади» досліджено підприємницький потенціал міста Полонне. Наведені рекомендації до програми підприємницькому розвитку. Зроблений SWOT – аналіз, який вказує на економічні недоліки міста та його майбутній потенціал у соціальній та економічній сферах.

У третьому розділі «Шляхи відновлення та розвитку підприємництва Полонщини» наведені зарубіжні приклади розвитку підприємств та впровадження їх в українську економіку та у місто Полонне зокрема. Також розкриті конкретні сценарії стратегічного розвитку Полонської ОТГ.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теперішній економічний стан міста Полонне, можна зробити висновок, що підтримці розвитку підприємницької діяльності приділяється мало уваги та треба розроблювати програми розвитку для вирішення цієї проблеми. Наведені у роботі пропозиції по відтворенню та підтримці бізнесу Полонщини та України загалом мають сприяти розвитку в першу чергу сільськогосподарській

промисловості та відновити промислову діяльність району. Виходячи з проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки:

1. МСП впливають на розширення ринкових структур і ринкових відносин та роблять значний внесок у покращення ринкової структури економіки та її диверсифікацію, головним чином через зміну кількості учасників ринку, підвищення рівня освіти, залучення ширшого кола осіб до бізнес-системи та розвиток конкуренції в інноваційному секторі. Тому розвиток МСП є надзвичайно важливим і потребує підтримки як на національному, так і на місцевому рівнях. У зв'язку з цим програма підтримки підприємництва муніципалітету Полонне на період 2020-2024 рр. має вирішальне значення, оскільки вона сприятиме розробці та впровадженню низки ефективних заходів шляхом найкращого використання наявних ресурсів та виробництва, технічного та людського потенціалу м. Полонне.

2. Потенціал в економіці — це здатність підприємницької організації здійснювати певну діяльність, що відображає максимально можливий сукупний результат такої діяльності. В рамках концепції сталого розвитку пропонується оцінювати розвиток підприємництва в економічному, соціальному та екологічному секторах на основі дворівневої системи індикаторів. Верхній рівень складається з ключових індикаторів, які визначають основні аспекти стану розвитку певного сектору. Наприклад, в економічному секторі це обсяг валової доданої вартості та середній темп її зміни за останні 10 років. Додатковим показником є порівняння продуктивності праці (додана вартість на одного працівника) із середнім рівнем в Європейському Союзі. Основні та додаткові індикатори визначаються, виходячи з мети і завдань дослідження та специфіки досліджуваної підприємницької системи.

3. Виходячи зі світового досвіду, можна рекомендувати наступні заходи: посилення стимулів для бізнес-одиноць до інвестування та інноваційної діяльності шляхом збільшення обсягів державних замовлень від інноваційних та активних підприємств; запровадження механізму спрямування частини надходжень від підприємства на фінансування субсидій на розробку та впровадження виробництва інноваційної продукції; державна підтримка та фінансування створення регіональних та місцевих інвестиційно-інноваційних кластерів за участю МСП у пріоритетних сферах економіки; розвиток інформаційно-консультативного забезпечення; консультативна підтримка населення щодо створення власного бізнесу.

4. Критеріями ефективного розвитку макро- та мезоекономічного середовища м. Полонне є наступні: підвищення рівня життя – зростання реального наявного доходу, збільшення середньомісячної заробітної плати, створення нових робочих місць, зниження рівня зареєстрованого безробіття, бронювання робочих місць для громадян, які потребують соціального захисту; розвиток основних галузей економіки – на підставі її інноваційно-інвестиційних складових, обсягів продукції промисловості у порівняних цінах, стимулювання освоєння нових конкурентоспроможних видів продукції; активізація підприємницької діяльності – сприяння збільшенню кількості підприємств малого і середнього бізнесу; поліпшення інвестиційного клімату – зростання обсягу інвестицій в основний капітал; підвищення якості життєзабезпечення людини – реконструкція мереж водопроводів та водовідведення, ремонт та будівництво доріг та тротуарів, продовження реконструкції вуличного освітлення, підвищення санітарної культури серед жителів

міста, озеленення міста, приріст обсягу роздрібного товарообороту підприємств роздрібною торгівлі та ресторанного господарства; налагодження логістичних зв'язків тощо.

5. В Полонській міській територіальній громаді розвивається легка, харчова, будівельна промисловість. Також, на території ОТГ наявні мінерально-сировинні ресурси, які представлені сірими гранітами, мігматитами, каолінами, сірими глинами, піском будівельним. В межах територіальної громади: родовище Полонське - ділянка№1 (пісок для силікатної цегли), родовище Полонське—ділянка№2 (граніт, мігматит), родовище Полонське 2 (граніт), розробляється ТОВ «Полонський гранітний кар'єр». Промисловий комплекс представлений харчовою, металообробною, деревообробною галузями та виробництвом будівельних матеріалів.

6. На території громади функціонує ряд промислових підприємств, зокрема найбільші з них: ТОВ «Майдан-вильський кар'єр», ТОВ «Полонський спецкар'єр», ТОВ «Новошляхбуд», ПАТ «Полонське підприємство «Агрохім», ПП «Вікам», ТОВ «Реді Гармент Технологіджі Україна», ТОВ «Полонський гранітний кар'єр». Всього за 9 місяців 2023 року промисловими підприємствами було реалізовано продукції на загальну суму 345 млн. грн., що на 35% більше за аналогічний період минулого року. На збільшення реалізації продукції вплинув ріст цін та попиту на промислову продукції. На території громади в зимовий період внаслідок військових дій мало місце відключення електроенергії, та незважаючи на це підприємства шукали шляхи вирішення проблем за рахунок альтернативних джерел енергії, зокрема й генераторів. У розрахунку на одну особу населення Полонської громади обсяг реалізованої промислової продукції за 9 місяців 2023 рік становить 10,1 тис. грн. в діючих цінах, що на 35% більше аналогічного періоду попереднього року.

7. Підприємці в усіх країнах мають спільну мету – збільшення прибутку, і вони часто діють за аналогічними сценаріями для досягнення цієї мети: отримують початковий капітал або залучають позики, можуть створювати бізнес завдяки своїм контактам або допомозі від батьків, і очікувати доходу від своєї діяльності. Проте реалізація бізнесу в різних країнах може бути або важкою, або простою, що свідчить про вплив держави і економічних умов на розвиток підприємництва. Деякі країни надають кредити для підприємств, інші – безвідсоткові позики, або надають вигідні гранти від держави. Зарубіжний досвід показує, що активна державна підтримка малого та середнього бізнесу на всіх рівнях влади дозволяє їм швидко розвиватися та працювати стабільно та ефективно. Це призводить до збільшення виробництва, зниження напруги на ринку праці, балансування різних секторів економіки, співпраці між великими та малими підприємствами, створення середнього класу підприємців, вирішення соціальних проблем, збільшення виробництва вітчизняної продукції, підвищення конкурентоспроможності та доходів населення за рахунок податків. Тому малі та середні підприємства є основою стабільного розвитку економіки будь-якої країни, а перша та найважливіша підтримка держави – це надання кваліфікованої робочої сили, яка працює на цих підприємствах та створює нові.

8. Основними варіантами сценаріїв розвитку є: консервативний (песимістичний) та прогресивний (оптимістичний). Консервативний (песимістичний) сценарій розвитку громади формується за комплексу припущень, що тривкий у часі

(горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним, тобто послідовність станів системи змінюється за інерцією: громада рухається по інерції, суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку. Прогресивний (оптимістичний) сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються найсприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує можливості в умовах динамічного відновлення країни після війни.

Виходячи із проведеного аналізу, нами було розроблено план по використанню потенціалу м. Полонне і Полонської ОТГ з метою відновлення ділової активності та відродження підприємницького середовища. Основними узагальнюючими стратегічними цілями по розвитку підприємницької діяльності є: розвиток агропромислового сектору; відродження традиційно-історичних ремесл (гончарство, лоза, кераміка) та популяризація цих ремесл за межі ОТГ, області і країни; створення сучасного ХАБу (традиційних ремесл) для розвитку та зацівлення молоді, максимально залучивши місцевих жителів та малого бізнесу. Розвиток водно-рекреаційного, історичного (підземні ходи, наземні історичні пам'ятки культури), зеленого туризму, розвиваючи рекреаційну та міську інфраструктуру; розвиток малого та середнього бізнесу (із залученням приватних інвестицій), що сприятиме створенню додаткових робочих місць та надходження коштів до місцевого бюджету; підвищення комфортних умов проживання людей, шляхом створення публічних просторів з високим рівнем благоустрою, безбар'єрності та максимальним комфортом (облаштування зон відпочинку, дитячих та спортивних майданчиків, вело інфраструктури та озеленення).

Узагальнюючи роботу можна дійти висновку, що Полонне далеко не безнадійне місто, воно розвивається з кожним роком, але воно потребує підтримку з боку держави, всі перелічені проєкти мають запрацювати вже на практиці ближчим часом, щоб забезпечити економічно стабільне становище району та покращити стан населення, зокрема людей, які ведуть бізнес та збагачують бюджет нашої країни.

АНОТАЦІЯ

Лопасов В.А. «Розробка програм підтримки підприємницького середовища у місті (на прикладі м. Полонне)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньою програмою «Економіка та планування бізнесу». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024.

Робота відображає теоретичні та законодавчі аспекти щодо обраної проблематики. У першому розділі викладено сутність явищ та процесів, що досліджуються, вказано на важливість проведення дослідження за обраним напрямом, визначено необхідність та зміст політики державного регулювання процесів та явищ, що досліджуються, узагальнено зарубіжний досвід

Досліджувався підприємницький потенціал міста Полонне. Наведені рекомендації до програми підприємницькому розвитку. Зроблений SWOT – аналіз,

який вказує на економічні недоліка міста та його майбутній потенціал у соціальній та економічній сферах.

Наведені зарубіжні приклади розвитку підприємств та впровадження їх в українську економіку та у місто Полонне зокрема. Також розкриті конкретні сценарії просторового розвитку Полонської ОТГ.

Ключові слова: підприємництво, Полонне, бізнес, зарубіжний досвід, реформи, державна підтримка, політика, економіка, фарфоровий завод, капітал, розвиток.

ANNOTATION

Lopasov V.A. "Development of programs to support the entrepreneurial environment in the city (on the example of the city of Polonne)"

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 076 "Entrepreneurship, trade and stock exchange activity" under the educational program "Economics and business planning". Odesa National University of Economics. Odesa, 2024.

The work reflects the theoretical and legislative aspects of the chosen issue. In the first chapter, the essence of the phenomena and processes under investigation is outlined, the importance of conducting research in the chosen direction is indicated, the necessity and content of the policy of state regulation of the processes and phenomena under investigation is determined, foreign experience is summarized

The entrepreneurial potential of the city of Polonne was studied. Recommendations for the entrepreneurial development program are given. A SWOT analysis was made, which indicates the economic shortcomings of the city and its future potential in the social and economic spheres.

Foreign examples of the development of enterprises and their implementation in the Ukrainian economy and in the city of Polonne in particular are given. Specific scenarios of the spatial development of Polonsk OTG are also revealed. The Polonsk Porcelain Factory was cited as one of the examples of the recovery of entrepreneurship.

Key words: entrepreneurship, Polonne, business, foreign experience, reforms, state support, politics, economy, porcelain factory, capital, development.